

การแข่งขันและปัจจัยที่มีผลต่อชัยชนะการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย*

Competition and Factors Affecting Victory of House of Representatives
Candidates in Loei Province during the 2019 General Election

เทอดศักดิ์ ไปจันทิก **

Therdsak Pajjuntuek ***

ศิวัช ศรีโกคางกุล ****

Siwach Sripokangkul *****

อรรถพล เมืองมิ่ง *****

Attapol Mueangming *****

ธนอมวงศ์ สุรยสิมาพงษ์ *****

Tanomwong Surayasimamong *****

ฉาน เรืองธรรมสิงห์ *****

Charles Ruangthamsing *****

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลยระหว่างวันที่ 24 มีนาคม 2562 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและโดยวิธีการสัมภาษณ์จากผู้สมัครรับเลือกตั้ง

บทความนี้

Received
23 มีนาคม 2563

Revised
1 มิถุนายน 2563

Accepted
26 มิถุนายน 2563

* บทความวิจัยนี้เป็นบางส่วนของรายงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบ วิธีการ และผลกระทบการเลือกตั้ง ภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ จังหวัดเลย” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า ประจำปี 2562 คณะผู้วิจัยต้อง ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

** อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

*** Lecturer of Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University

**** รองศาสตราจารย์ ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ดร.)

***** Associate Professor of College of Local Administration, Khonkaen University (Ph.D.)

***** นักวิชาการอิสระ

***** Independent Scholar

***** นักวิจัยอิสระ

***** Researcher

***** อาจารย์ ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ดร.)

***** Lecturer of College of Local Administration, Khonkaen University (Ph.D..)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองท้องถิ่น หัวหน้าพรรค ผู้นำชุมชน ตลอดจนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วไป ผลการวิจัย พบว่า การแข่งขันทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลยเป็นการ “ขับเคี่ยว” ระหว่างสามพรรคการเมือง ได้แก่ พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย และพรรคพลังประชารัฐ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับเลือกตั้ง คือ การสังกัดพรรคการเมืองที่นิยมของชาวอีสาน คือ อดีตพรรคไทยรักไทย (ปัจจุบันคือพรรคเพื่อไทย) และการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองระดับชาติและการเมืองท้องถิ่น โดยประเด็นการสร้างเครือข่ายระหว่างพรรคการเมืองระดับชาติและการเมืองท้องถิ่นที่เหนียวแน่น สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนจากผลการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 ซึ่ง “ตระกูลทิมสุวรรณ” อันมีเครือข่ายท้องถิ่นอย่างมั่นคงผ่านองค์การบริหารส่วนจังหวัด สามารถเอาชนะคู่แข่งทั้งหมดที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัยและที่สังกัดพรรคเพื่อไทย

คำสำคัญ: การเลือกตั้ง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, ตระกูลการเมือง

Abstract

The objectives of this research are to study political competition, specifically the factors affecting victory in Loei Province in the March 24, 2019 general election and the relationships between politicians and political parties during the election. Data were collected from documents and in-depth interviews with MP candidates, local politicians, canvassers, community leaders and voters. The results showed that the political competition in Loei province was between three political parties: Pheu Thai, Bhumjaithai and Palang Pracharath. Factors affecting the voters' decisions were the political party affiliation of the MP candidate, as most voters in Northeastern Thailand still support the defunct Thai Rak Thai Party (now Pheu Thai), and also tight network building between the national party and local politicians. The latter was evident in Electoral District 3, where one candidate affiliated with Bhumjaithai who enjoyed a firm relationship with well-known local politicians in the Provincial Administrative Organization (PAO) was able to defeat the Pheu Thai candidate, as well as the Palang Pracharath candidate, who was a several-time former MP in this electoral district.

Keywords: election, members of the house of representatives, political family

บทนำ

เป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิชาการที่ศึกษาประชาธิปไตยว่า การเลือกตั้งเป็นส่วนสำคัญและหัวใจหลักของการปกครองในระบอบดังกล่าว (Dahl, 1971, pp. 2-4; Diamond & Morlino, 2004, pp. 23-24; Schmitter & Karl, 1991, pp. 77-78) เนื่องจากเปรียบเสมือน “กระดุมเม็ดแรก” ในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย (Democratization) (Karl, 2005, p. 9) ทั้งนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบเลือกตั้ง (Electoral Democracy) จะสามารถตั้งมั่นดำรงอยู่ได้และพัฒนาไปเป็นประชาธิปไตยที่มีความมั่นคงและคุณภาพได้ (Democratic Consolidation) ก็เนื่องมาจากการยอมรับของเสียงส่วนใหญ่ที่ว่าประชาธิปไตยเป็น “กติกาอย่างเดียวที่ผู้เล่นยึดถือปฏิบัติ” (The only game in town) กล่าวคือ ประชาธิปไตยกลายเป็นระบอบการปกครองแบบเดียวที่ผู้คนและกลุ่มต่างๆ ส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ และปราศจากต่อต้านจากสถาบันต่างๆ ที่พยายามใช้อำนาจในวิถีทางที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย (Linz and Stefan, 2001, p. 94)

การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยที่มีขึ้นในวันที่ 24 มีนาคม 2562 พิจารณาได้ว่าเป็นผลพวงมาจากการรัฐประหารเมื่อเดือนพฤษภาคม 2557 นำโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. หากนับระยะเวลาการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในช่วงกลางปี 2554 พบว่าประเทศห่างเหินจากกระบวนการสำคัญในระบอบประชาธิปไตยมากกว่า 8 ปี พร้อมกับตกอยู่ในระบอบที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยภายใต้การปกครองของ คสช. เป็นเวลากว่า 5 ปี ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ระบอบอำนาจนิยมภายใต้รัฐบาลทหาร ได้จัดวางกติกาสำคัญอันปูทางไปสู่การเลือกตั้งครั้งนี้ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาในวาระแรกจำนวน 250 คน มีที่มาจากการสรรหาโดย คสช. ทั้งหมด โดยมีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรี

ผ่านที่ประชุมของรัฐสภาหรือเลือกร่วมกันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ การเปิดช่องให้นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น พระราชประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ที่ใช้ระบบจัดสรรปันส่วนผสมในการคำนวณจำนวน ส.ส. ที่แต่ละพรรคการเมืองจะได้รับ การประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งพรรคการเมืองใดๆ ที่ใช้นโยบายหาเสียงที่ขัดต่อยุทธศาสตร์ดังกล่าวอาจส่งผลถึงการถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินลงโทษได้ จึงทำให้กติกาที่ถูกจัดวางเช่นนี้ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นความพยายามของ คสช. ในการสืบทอดอำนาจการเมืองผ่านการเลือกตั้ง (สุรชาติ บำรุงสุข, 2562, ออนไลน์) ทั้งนี้ กติกาดังกล่าวยังอาจส่งผลต่อรูปแบบการแข่งขันและพฤติกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองต่างๆ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกติกาในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฯ ที่ออกแบบมาทำให้พรรคการเมืองที่ได้รับที่นั่งแบบเขตเกินจำนวนโควตาของคะแนนที่คำนวณจากที่นั่งโดยรวมแล้วไม่สามารถได้รับที่นั่งแบบบัญชีรายชื่อได้ ส่งผลให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่จำนวนมากกว่า 40 พรรคการเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562, ออนไลน์) และปฏิเสธไม่ได้ว่าพรรคการเมืองสำคัญที่คาดว่าจะจะเป็นพรรคที่ทำหน้าที่สืบทอดอำนาจของรัฐบาล คสช. คือพรรคพลังประชารัฐ เนื่องจากมีอดีตส.ส.จากหลายพรรคการเมืองย้ายเข้าไปร่วมสังกัด (โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน, 2562ก, ออนไลน์) ในขณะที่พรรคการเมืองสำคัญอย่างพรรคเพื่อไทย อาจตกอยู่ใน “ที่นั่งลำบาก” เนื่องจากระบบการคำนวณคะแนน (หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, 2562, ออนไลน์) และอาจเป็นการเปิดทางให้พรรคการเมืองระดับรองลงไป เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย แบ่งจำนวน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อตลอดจนความ “ร้อนแรง” ของ (อดีต) พรรคอนาคตใหม่

ที่ศูนย์นโยบายต่อต้านการสืบทอดอำนาจ คสช.อย่างตรงไปตรงมา (โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน, 2562ข, ออนไลน์) ด้วยเหตุดังกล่าวการเลือกตั้งครั้งนี้จึงมีความสำคัญที่จะเป็นบทพิสูจน์และทดสอบทั้งการเปลี่ยนผ่านและการสร้างประชาธิปไตยผ่านสถาบันทางการเมืองที่เป็นทางการ บทบาทของนักการเมืองและพรรคการเมืองภายใต้กติการูปแบบใหม่ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความนิยมของประชาชนต่อพรรคเพื่อไทยในเขตภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีอยู่มากน้อยเพียงใด และการมีอยู่ดังกล่าว ได้เปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการเมืองไทยในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยได้ยกกรณีศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งของจังหวัดเลยมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ข้างต้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูง พิจารณาจากการย้ายสังกัดพรรคการเมืองแบบ “ขั้วตรงข้าม” ของตระกูลการเมืองสำคัญคือ ตระกูลเร่งสมบูรณ์สุข และการเลือกสังกัดพรรคการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งตระกูลเดียวกันในกรณี ตระกูลทิมสุวรรณ ที่มีทั้งผู้สมัครสังกัดพรรคเพื่อไทยและภูมิใจไทย ปรากฏการณ์เหล่านี้จะเป็นสิ่งอธิบายพลวัตการเมืองไทยในปัจจุบันว่าจะมีความแตกต่างจากเมื่อทศวรรษก่อนหน้าหรือไม่ อะไรเป็นตัวกำหนดการได้รับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมืองมีอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมืองที่มีต่อผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) โดยวิธีการศึกษาประกอบด้วย

1. การศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1.1 กรอบของกฎหมาย ได้แก่ ขั้นตอนการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการคณะกรรมการการเลือกตั้ง และบทบาทของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560

1.2 ข้อมูลเชิงพื้นที่จังหวัดเลย ประกอบด้วย ข้อมูลประชากร ข้อมูลพรรคการเมืองที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งในปัจจุบัน การเลือกตั้งในอดีต และข้อมูลประวัติผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง พร้อมความเป็นเครือญาติ หรือเครือข่ายนักการเมืองเก่าทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และผลการเลือกตั้งย้อนหลัง 3 ครั้งของจังหวัดเลย

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ในจังหวัดเลย ได้แก่ ผู้รับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองท้องถิ่น หัวหน้าแผน คณะกรรมการชุมชน ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง

3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดเลย โดยใช้การสังเกต บันทึก และวิเคราะห์บรรยากาศทั่วไป พฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง บทบาทหน่วยงานภาครัฐ บริษัทเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบทบาทในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ช่วงการเลือกตั้ง และช่วงเวลาหลังการเลือกตั้ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ (Patron-Client Relationship)

ระบบอุปถัมภ์หรือความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนสองกลุ่ม คือ ผู้อุปถัมภ์ (Patron) หมายถึง บุคคลที่มีอำนาจ สถานภาพ ฉันทานุมัติ (Sanction) และผู้รับอุปถัมภ์ (Client) หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อุปถัมภ์ ในลักษณะผู้มีอำนาจด้อยกว่า ต้องการความช่วยเหลือ หรือปกป้องคุ้มครอง โดยผู้อุปถัมภ์คาดหวังซึ่งความจงรักภักดี การสนับสนุนทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์เช่นนี้มีลักษณะต่างตอบแทน เป็นได้ทั้งสัญญาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทว่าโดยภาพรวมแล้วผู้รับอุปถัมภ์มักเสียเปรียบเนื่องจากโดยความหมายแล้วคือ ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2558, น.8) ทั้งนี้ บทความชิ้นนี้ใช้ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของเจมส์ ซี สก็อต (James C. Scott) เป็นงานชิ้นสำคัญในการอธิบาย

สก็อต (2543, น. 47-58) อธิบายลักษณะความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) รากฐานและการปฏิบัติการของการแลกเปลี่ยนโดยส่วนตัว มีลักษณะสำคัญ 3 ประการที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ดังนี้

1.1) ความไม่สมดุลในการแลกเปลี่ยนระหว่างสองฝ่าย ทั้งในเรื่องของทรัพย์สิน อำนาจ และสถานภาพ เป็นผลให้ผู้รับอุปถัมภ์ต้องผูกมัดตนเองอันมีลักษณะ

คล้ายการติดหนี้บุญคุณเข้าไว้กับผู้อุปถัมภ์

1.2) ลักษณะความสัมพันธ์ของคู่อุปถัมภ์ คือ ความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้ที่พบเจอกันอยู่เสมอๆ กระทั่งทำให้เกิดความไว้วางใจรักใคร่กัน เกิดคำเรียกขานที่มีลักษณะคล้ายญาติ เช่น “พ่อทูนหัว” หรือ “แม่ทูนหัว” ในกลุ่มคณาธิปไตย

1.3) ลักษณะความสัมพันธ์แบบไม่เจาะจงเฉพาะบางเรื่อง ทว่าเป็นการยอมรับบุคคลทั้งตัวตนมากกว่า ความสัมพันธ์เฉพาะบางส่วนและขาดความเป็นกันเอง ทำให้สายสัมพันธ์มีความยืดหยุ่นเนื่องจากการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกันไม่จำกัดด้วยเงื่อนไขของลักษณะทรัพยากรหรือเวลา ตลอดจนสายสัมพันธ์จะดำรงอยู่ได้ตราบเท่าที่ทั้งสองฝ่ายตอบแทนซึ่งกันและกันได้

2) ลักษณะเฉพาะของผู้อุปถัมภ์ มีลักษณะแสดงให้เห็นถึงตัวบุคคล (ตัวผู้อุปถัมภ์) ที่เป็นคนหนึ่งในการแลกเปลี่ยนระหว่างคน 2 คน ดังนั้น ผู้อุปถัมภ์จะแตกต่างกับ “นายหน้า” หรือ “คนกลาง” ในลักษณะที่ว่า สองคำหลังนั้น มีลักษณะเป็นบุคคลที่สามที่คอยเป็นตัวจัดการในการแลกเปลี่ยนหรือส่งผ่านสิ่งของระหว่างคู่สัมพันธ์ จึงทำให้เกิดการใช้อย่างสับสน อย่างไรก็ตาม ผู้อุปถัมภ์สามารถแสดงบทบาทเช่นคนกลางได้ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อผู้อุปถัมภ์กลายเป็นหัวคะแนนของพรรคการเมืองในหมู่บ้าน ทำให้กลายเป็นคนกลางระหว่างชาวบ้านกับนักการเมือง

3) ผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ในฐานะที่เป็นกลุ่มเฉพาะ โดยความสัมพันธ์ระหว่างคู่อุปถัมภ์แบบง่ายที่สุด คือ ผู้ที่ติดตามใกล้ชิดของผู้อุปถัมภ์ในลักษณะของผู้รับอุปถัมภ์ที่ผูกพันกันโดยตรง เรียกความสัมพันธ์แบบนี้ว่า “ผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์แบบกลุ่ม” (Patron-Client Cluster) ส่วนลักษณะที่สองคือ ศูนย์กลางของผู้อุปถัมภ์ยังคงมีที่เดียว ทว่ามีสายสัมพันธ์แนวดิ่งที่มีจุดตรงกลางเป็นตัวเชื่อมระหว่างฐานล่างและยอดของ

สามเหลี่ยมพีระมิด (เป็นทั้งผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ในขณะเดียวกัน) เรียกว่า “ผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ แบบพีระมิด” (Patron-Client Pyramid) ลักษณะ ประการหลังนี้ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แนวนานา ระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่อยู่ตรงกลาง ซึ่งหากมีฐานะใกล้เคียง กันและร่วมเป็นพันธมิตรกัน พันธมิตรดังกล่าวมีโอกาส ที่จะเป็ฐานทำให้เกิดกลุ่มแตกแยก (Factions) ในการเมืองระดับท้องถิ่นได้ ท้ายที่สุดเครือข่ายผู้อุปถัมภ์ และผู้รับอุปถัมภ์จะไม่มีศูนย์รวมที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่จะเชื่อมโยงผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน ในอาณาเขตหนึ่งๆ

สรุปผลการวิจัย

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี 2562 เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ในเขตจังหวัดเลย ผู้มีสิทธิ เลือกตั้งทั้งหมด 499,481 คน แบ่งเขตเลือกตั้งเป็น 3 เขต (จากเดิม 4 เขต) พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร รับเลือกตั้ง ส.ส. มาจากหลากหลายพรรค โดย ส.ส. ที่ได้รับ

เลือกตั้งมาจากสองพรรคการเมือง คือ พรรคเพื่อไทย (เขตเลือกตั้งที่ 1 และ 2) และพรรคภูมิใจไทย (เขตเลือกตั้ง ที่ 3) ผู้สมัครจำนวนหนึ่งมาจากตระกูลที่มีบทบาทและ ชื่อเสียงในทางการเมืองของจังหวัดเลยอย่างยาวนาน เช่น ตระกูลเร่งสมบุญสุข ตระกูลสังขทรัพย์ และตระกูล ทิมสุวรรณ ในอดีตทั้ง 3 ตระกูลเคยทำงานร่วมกันและ สังกัดพรรคการเมืองเดียวกัน คือ พรรคไทยรักไทยและ พรรคพลังประชาชน กระทั่งปี 2552 ตระกูลสังขทรัพย์ ได้แยกตัวออกไปสังกัดพรรคภูมิใจไทย และในปี 2561 ตระกูลเร่งสมบุญสุขได้ย้ายไปร่วมงานกับพรรค พลังประชารัฐ ส่วนพรรคอื่นๆ เช่น พรรคอนาคตใหม่ พรรคเพื่อชาติ พรรคประชาธิปัตย์ แม้จะมีการลงพื้นที่ หาเสียงโดย

แกนนำคนสำคัญของพรรค แต่การเลือกตั้งครั้งนี้กลับ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อผู้สมัครที่มาจากตระกูลการเมือง สำคัญในจังหวัดเลยแต่อย่างใด ยกเว้นกรณีพรรคอนาคตใหม่ ในเขตเลือกตั้งที่ 3 พิจารณาจากผลคะแนนการเลือกตั้ง ส.ส. ทั้งสามเขต ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย เขตเลือกตั้งที่ 1, 2 และ 3

เขตเลือกตั้งที่ 1				
หมายเลข	ชื่อผู้สมัคร	พรรคการเมือง	คะแนน	ร้อยละ
4	นายเลิศศักดิ์ พัฒนชัยกุล	 เพื่อไทย	53,289	40.33
12	นายทศพล สังขทรัพย์	 ภูมิใจไทย	21,164	16.02
1	นายวันชัย บุชบา	 พลังประชารัฐ	19,367	14.66
เขตเลือกตั้งที่ 2				
11	นายศรัณย์ ทิมสุวรรณ	 เพื่อไทย	55,514	42.02
9	นางเป็ลณณี เร่งสมบุญสุข	 พลังประชารัฐ	31,105	23.54
5	นายนิธินันท์ อินทรโฆสิต	 อนาคตใหม่	13,271	10.04

เขตเลือกตั้งที่ 3					
หมายเลข	ชื่อผู้สมัคร	พรรคการเมือง	คะแนน	ร้อยละ	
4	นายธนศ ทิมสุวรรณ	 ภูมิใจไทย	41,763	30.45	
5	นายสันติภาพ เชื้อบุญมี	 เพือไทย	35,287	25.73	
2	นายปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข	 พลังประชารัฐ	22,291	16.25	
12	นายสุรยุทธ สุระท้าว	 อนาคตใหม่	11,639	8.49	

ที่มา: ปรับปรุงจาก ศิวัช ศรีโกคายกุล, อรรถพล เมืองมิ่ง, ธนอมวงศ์ สุรยสิมาพงษ์, ฌาน ธรรมสิงห์ และเทอดศักดิ์ ไปจันทิก. (2562), น.108-109.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย

จากตารางที่ 1 ข้างต้น ในเขตเลือกตั้งที่ 1 พบว่า สามลำดับแรกที่ได้คะแนนสูงสุด มาจากตระกูลการเมืองที่เป็นอดีต ส.ส. เลย หลายสมัย อย่างนายทศพล สังขทรัพย์ จากพรรคภูมิใจไทย ทายาททางการเมืองของ พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ ซึ่งต้องแข่งขันกับคู่แข่งสำคัญ อย่างนายเลิศศักดิ์ พัฒนชัยกุล จากพรรคเพื่อไทย และนายวันชัย บุษบา อดีต ส.ส. เลย จากพรรคพลังประชารัฐ ทำให้การแข่งขันในเขตเลือกตั้งที่ 1 นี้ ก่อนหน้าการเลือกตั้ง มีการวิเคราะห์ว่าผลคะแนนน่าจะสูสีและคาดการณ์ได้ยาก เนื่องจากคู่แข่งทั้ง 3 พรรคใหญ่ต่างมีศักยภาพพิจารณาจากนายทศพล และนายวันชัย ต่างเคยเป็นอดีต ส.ส. ทั้งคู่ ส่วนนายเลิศศักดิ์ แม้จะไม่เคยเป็น ส.ส. มาก่อน ทว่าความเจนจัดในการเมืองท้องถิ่นจากการเคยเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองวังสะพุง ตลอดจนสังกัดพรรคการเมืองที่ชาวอีสานนิยมมากที่สุดอย่าง พรรคเพื่อไทย จึงทำให้มีศักยภาพเพียงพอในการแข่งขัน ผลการเลือกตั้งที่ปรากฏดังตารางข้างต้น พบว่า ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทยได้คะแนนสูงสุด ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับทั้ง 3 เขต พบว่า ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทย ยังสามารถทำคะแนนทิ้งห่าง

จากลำดับที่สองได้มากที่สุดด้วย

เมื่อวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่ 1 พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการได้รับเลือกตั้งของ นายเลิศศักดิ์ คือ การสังกัดพรรคการเมืองที่เป็นที่นิยมของชาวอีสานอย่างพรรคเพื่อไทยด้วยนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนแถบชนบทเป็นอย่างดี อันพิจารณาได้จากตั้งแต่พรรคไทยรักไทย พลังประชาชน และเปลี่ยนมาเป็นเพื่อไทย ส.ส.ที่สังกัดพรรคการเมืองดังกล่าวนี้ ยังคงได้รับความนิยมอย่างไม่เสื่อมคลาย กระทั่งกล่าวได้ว่า พรรคเพื่อไทยเริ่มได้ความจงรักภักดีในเชิงสถาบันการเมืองต่อประชาชน ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง เพราะแม้แต่นายเลิศศักดิ์ ผู้ชนะการเลือกตั้ง ยังให้ความเห็นสำคัญว่า “ถ้าผมลงอนาคตใหม่ก็อาจยังจะแพ้อยู่ เพราะชาวบ้านยังยึดติดกับพรรคเพื่อไทย ผมเลยตัดสินใจอยู่พรรคเพื่อไทยต่อไป” (ผู้สมัคร ส.ส. เลย คนที่ 1, สัมภาษณ์, 2562, 25 เมษายน) ตลอดจนความกังวลใจของเขา ที่แสดงออกเมื่อครั้งพรรคเพื่อไทยยังไม่สามารถระบุตัวผู้รับสมัครเลือกตั้งในเขตจังหวัดเลยทั้ง 3 เขตได้อย่างแน่นอน กระทั่งในเขตเลือกตั้งที่ 2 ซึ่งพรรคเพื่อไทยเลือก นายศรีณย์ ทิมสุวรรณ วางตัวให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรค โดยให้เลิศศักดิ์ เปลี่ยนการลงสมัครรับ

เลือกตั้งไปในเขตที่ 1 ซึ่งเขตกลาง ทั้งๆ ที่ฐานคะแนนเสียงอยู่ในเขตอำเภอวังสะพุง ซึ่งเป็นพื้นที่ของเขตเลือกตั้งที่ 2

ปัจจัยสำคัญอื่นๆ คือ ลักษณะส่วนบุคคลของนายเลิศศักดิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางยุทธศาสตร์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยเขาได้เผยต่อผู้วิจัยว่าความชอบส่วนบุคคลที่มีต่อการเมือง จึงวางเป้าหมายชีวิตไว้ว่า อนาคตประสงค์ที่จะลงสมัครแข่งขันทางการเมืองให้ได้ในระดับชาติ โดยเริ่ม “ชีวิตทางการเมือง” ผ่านการลงสมัครเป็นนายกเทศมนตรีเมืองวังสะพุง กระทั่งได้รับเลือกตั้งและทำงานต่อเนื่องมาหลายสิบปี ทั้งนี้ เห็นโอกาสเหมาะสมในการลงรับสมัครเลือกตั้ง ส.ส. ในครั้งนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในเขตเลือกตั้งที่เคยเป็นนายกเทศมนตรีก็ตาม แต่มั่นใจว่าสามารถเอาชนะคู่แข่งสำคัญจากอีกสองพรรคการเมืองได้ การวิเคราะห์คู่แข่งชั้นของนายเลิศศักดิ์ แสดงให้เห็นว่าเขาไม่ได้มีความหนักใจมากนัก เนื่องจากความนิยมในพรรคเพื่อไทย ดังการวิเคราะห์ข้างต้น ประกอบกับลักษณะส่วนบุคคลของคู่แข่งชั้นที่มีจุดอ่อน คือ ในกรณีนายทศพล แม้จะเป็นอดีต ส.ส. หลายสมัย ทว่าผลงานที่ผ่านมาไม่ประจักษ์ มากนัก ตลอดจนอายุที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ไม่เป็นที่ดึงดูดใจต่อประชาชน ทางด้านนายวันชัย อดีต ส.ส. หนึ่งสมัย เขาเห็นว่า

นายวันชัยได้รับเลือกตั้งจากความนิยมของพรรคเพื่อไทย แต่คุณสมบัติส่วนตัวนั้นไม่มีความโดดเด่น แต่ประการใด การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนเช่นนี้ นายเลิศศักดิ์ยังระบุต่อว่าได้มาจากการศึกษาทางด้านบริหารธุรกิจทั้งในระดับปริญญาตรีและโท ทั้งยังช่วยให้เขาสามารถวางแผนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างทันท่วงทีในระยะเวลาอันจำกัด กล่าวคือ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการพิจารณาจากคะแนนของพรรคเพื่อไทยในการเลือกตั้งครั้งก่อนจากระดับเขตตำบลต่างๆ ที่พรรคได้รับคะแนนเสียงน้อย และจะให้ความสำคัญกับเขตพื้นที่นั้นๆ ก่อนพื้นที่อื่น เช่น การตั้งเวทีปราศรัย การใช้เวลากับเขตตำบลนั้นๆ ให้มากกว่า

เขตอื่น (ผู้สมัคร ส.ส. เลย คนที่ 1, สัมภาษณ์, 2562, 25 เมษายน) ผลการเลือกตั้งรายตำบลของเขตเลือกตั้งที่ 1 พบว่า นายเลิศศักดิ์ ชนะการเลือกตั้งรายเขตตำบลทุกตำบล ยกเว้นตำบลนาอ้อที่พ่ายให้กับผู้สมัครจากพรรคภูมิใจไทย โดยมีคะแนนเสียงน้อยกว่าเพียง 19 เสียง

ผลการเลือกตั้งในเขตที่ 2 พบว่า นายศรัณย์ ทิมสุวรรณ ทายาทตระกูลการเมืองสำคัญของจังหวัดเลย จากพรรคเพื่อไทย ได้รับชัยชนะเหนือคู่แข่งคนสำคัญคือนางเปรมณีย์ เร่งสมบูรณ์สุข จากพรรคพลังประชารัฐ ก่อนการเลือกตั้ง การแข่งขันในเขตนี้มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากการต่อสู้กันระหว่างตระกูลการเมืองสำคัญของจังหวัดเลย คือ “ทิมสุวรรณ” และ “เร่งสมบูรณ์สุข” การเลือกตั้งในปี 2554 จังหวัดเลยแบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 4 เขต นางเปรมณีย์ ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. สังกัดพรรคเพื่อไทยในเขตเลือกตั้งที่ 3 และตระกูลทิมสุวรรณ คือ นางนันทนา ทิมสุวรรณ ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. สังกัดพรรคเพื่อไทยเช่นกันในเขตเลือกตั้งที่ 2 ทว่าการเลือกตั้งครั้งนี้แบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 3 เขต เขตเลือกตั้งที่ 2 นั้นพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก กล่าวคือ ยังคงพื้นที่ของอำเภอเดิมแทบทั้งหมด ได้แก่ อำเภอวังสะพุง (บางส่วน) อำเภอผาขาว อำเภอภูหลวง อำเภอหนองหิน และอำเภอภูกระดึง ส่วนที่เพิ่มเข้ามาคือ บางส่วนของอำเภอเอราวัณ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงวิเคราะห์ได้ว่าฐานคะแนนเสียงเดิมของเขตเลือกตั้งที่สองเป็นของตระกูลทิมสุวรรณ ดังนั้น การแบ่งเขตการเลือกตั้งใหม่โดยลดจำนวนเขตเลือกตั้งลง ส่งผลให้ตระกูลเร่งสมบูรณ์สุข ไม่มีทางเลือกมากนัก จำเป็นต้องลงสมัครแข่งขันกับตระกูลทิมสุวรรณที่มี “แต้มต่อ” จากฐานคะแนนเสียงเดิม ประกอบกับการที่นายปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข อดีต ส.ส. 9 สมัย ต้องไปลงแข่งขันในเขตเลือกตั้งที่ 3 จึงทำให้เปรมณีย์ จำเป็นที่จะต้องสู้กับคู่แข่งที่มีศักยภาพอย่างแท้จริง ซึ่งผลการเลือกตั้งที่ปรากฏข้างต้น พบว่า

แม้ตระกูลทิมสุวรรณ จะส่งทายาททางการเมืองที่มีอายุเพียง 27 ปี อย่างนายศรัณย์ ลงเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งแทนมารดา (นางนันทนา ทิมสุวรรณ) ทว่าสามารถเอาชนะนางเปล่งมณี ได้อย่าง “ขาดลอย” โดยมีคะแนนมากกว่าประมาณ 24,000 คะแนน

นอกจากการแบ่งเขตเลือกใหม่ซึ่งทำให้ตระกูลทิมสุวรรณได้เปรียบแล้ว ยังมีปัจจัยสำคัญอื่นๆ ที่ส่งผลต่อผลการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 2 ได้แก่ ความนิยมในพรรคเพื่อไทย เมื่อรวมกับการที่นางเปล่งมณีที่เคยสังกัดพรรคเดียวกันนี้ ย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบชั่วคราวข้าม จึงส่งผลให้ประชาชนตัดสินใจลงคะแนนเลือกผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทยได้ไม่ยากนัก ประกอบกับการมีบัตรเลือกตั้งเพียงหนึ่งใบ จึงทำให้ประชาชนผู้ลงคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งต้องตัดสินใจโดยพิจารณาจากทั้ง “คนและพรรค” ซึ่งตระกูลทิมสุวรรณมีครบทั้งสองอย่าง ปัจจัยต่อมาได้แก่ คะแนนความนิยมส่วนบุคคลของนางเปล่งมณี กล่าวได้ว่า นางเปล่งมณีอาศัย “บารมีจากการเป็นคนในตระกูลเร่ร่อนสุขและพรรคเพื่อไทย” ในการได้รับเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา พิจารณาจากผลการเลือกตั้งในปี 2554 เธอสามารถเอาชนะคู่แข่งจากพรรคภูมิใจไทย ด้วยคะแนนห่างกันเพียง 710 คะแนนเท่านั้น ในขณะที่ผลการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อพรรคเพื่อไทยได้มากถึงร้อยละ 62.56 ปัจจัยสำคัญประการสุดท้ายคือ กลยุทธ์การจัดวางผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ของพรรคเพื่อไทยในจังหวัดเลยระหว่างเขตเลือกตั้งที่ 1 และ 2 แสดงให้เห็นว่ามีการ “วางหมาก” เพื่อให้ นายเลิศศักดิ์ พัฒนชัยกุล” ซึ่งมีฐานเสียงเดิมในเขตเทศบาลเมืองวังสะพุง เนื่องจากเป็นอดีตนายกเทศมนตรีมาก่อน ย้ายไปรับสมัครเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 เพื่อ “รับมือ” กับคู่แข่งที่น่าเกรงขามถึง 2 คน จึงทำให้นายศรัณย์มีคู่แข่งสำคัญเพียงคนเดียวนั่นคือ นางเปล่งมณี ปัจจัยสำคัญเหล่านี้ส่งผลให้ “ตระกูลทิมสุวรรณ” ชนะเลือกตั้งในเขตที่ 2 ได้ไม่ยากนัก

ผลการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 สร้างความประหลาดใจให้กับประชาชนชาวจังหวัดเลยพอสมควร เนื่องจากนายปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข จากพรรคพลังประชารัฐ อดีต ส.ส. 9 สมัย พ่ายการเลือกตั้งให้กับ “คนตระกูลทิมสุวรรณ” คือ นายธนยศ ทิมสุวรรณ จากพรรคภูมิใจไทย และที่น่าสังเกตคือนาย ธนยศ เป็น “ผู้สมัครรับเลือกตั้งวัยหนุ่ม” รุ่นราวคราวเดียวกัน เป็นลูกพี่ลูกน้อง และลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกเช่นเดียวกับนายศรัณย์ ทิมสุวรรณ ผู้ชนะการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 2 ยิ่งไปกว่านั้น ความพ่ายแพ้ของนายปรีชายังสามารถกล่าวได้ว่า “หมดรูป” เนื่องจากได้คะแนนเป็นลำดับที่ 3 และมีคะแนนตามผู้ชนะเกือบสองหมื่นคะแนน ขณะที่นายสันติภาพ เชื้อบุญมี ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทย ได้คะแนนเป็นลำดับที่สอง กระทั่งกล่าวได้ว่า การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 ของจังหวัดเลยนี้ เป็นเขต “ข้างชนข้าง” อย่างแท้จริง เนื่องจากการต่อสู้ระหว่างตระกูลทางการเมือง และความนิยมในพรรคการเมือง ควบคู่ไปด้วยกัน ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวชี้ขาดผลการเลือกตั้ง วิเคราะห์ได้ ดังนี้

ประเด็นแรก ชัยชนะของนายธนยศมาจากการมีเครือข่ายการเมืองระดับท้องถิ่น และการเป็นคนในตระกูลทิมสุวรรณเป็นสำคัญ พิจารณาจากบิดาของเขาคือนายธนาวุฒิ ทิมสุวรรณ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย 4 สมัยติดต่อกัน ตรงกับที่นายธนยศได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยโดยตรงไปตรงมาว่า เขตเลือกตั้งที่ 3 ไม่ได้เป็นฐานเสียงของตระกูลทิมสุวรรณโดยตรง แต่ได้อาศัยชื่อเสียงและบารมีของตระกูลที่สร้างผลงานให้กับจังหวัดเลยมายาวนาน ตั้งแต่เมื่อครั้งคุณปู่ (นายสุรตน์ ทิมสุวรรณ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดคนแรก) และปัจจุบัน เครือข่ายของบิดาใน อบจ. เลย ได้ผลักดันงบประมาณการพัฒนาจังหวัดผ่านชุมชนต่างๆ และโครงสร้างพื้นฐานจำนวนมาก ตรงกับข้อมูลจากนักการเมืองท้องถิ่นผู้หนึ่งในจังหวัดเลยที่สรุปได้ว่า เครือข่ายของนายธนาวุฒิ ผู้เป็นบิดานั้น ทำงาน

ผ่าน อบจ. เลย มีการมีการผลักดันการพัฒนาจาก อบจ. เข้าสู่ชุมชนในวงกว้าง เครื่องจักรในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 3 แทบทั้งหมด และมีความมั่นคงเนื่องจากทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน (นักการเมืองท้องถิ่น คนที่ 1, สัมภาษณ์, 2562, 22 พฤษภาคม) แม้ว่าจะชะงักลงไปในช่วงที่ นายธนาวุฒิ ถูกสั่งให้ระงับการปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราวในตำแหน่ง นายก อบจ.เลย จากคำสั่ง คสช.ที่ 35/2560 ก็ตาม (ปัจจุบันได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 11/2562 ให้ นายธนาวุฒิ กลับเข้าปฏิบัติหน้าที่ตามเดิม) ทว่า เครือข่ายที่นายธนาวุฒิส่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน สามารถขับเคลื่อนเพื่อเป็น “หัวคะแนน” ให้กับบุตรชาย อย่างนายธนศได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่สอง ความพ่ายแพ้ของนายปรีชา กล่าวได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นายปรีชาพ่ายแพ้การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 อย่างหมดรูป มาจากสาเหตุสำคัญสองประการ คือ ประการแรก การย้ายพรรคการเมืองจากพรรคเพื่อไทยไปยังพรรคพลังประชารัฐ เนื่องจากสองพรรคการเมืองนี้มีลักษณะอุดมการณ์ทางการเมืองที่แบบชัดตรงข้าม คล้ายกับกรณีในเขตเลือกตั้งที่ 2 ซึ่งภรรยาของนายปรีชา (นางเป็ลมณี) ก็พ่ายแพ้แบบหมดรูปเช่นเดียวกัน ทว่าบารมีของนายปรีชานั้น ไม่เหมือนกับภรรยา กล่าวคือ เขาเป็นอดีต สส. จังหวัดเลยถึง 9 สมัย และยังคงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในกระทรวงสำคัญๆ ดังนั้น จึงพอจะมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดเลยแทบทุกรุ่นอายุ กระนั้นก็ดี การย้ายพรรคด้วยเหตุผลแบบ “ฟังไม่ขึ้น” โดยระหว่างการรณรงค์หาเสียง เขากล่าวกับผู้เข้าร่วมฟังปราศรัยในทำนองที่ว่า ตนนั้นไม่ได้ “ขายตัว” ให้กับพรรคพลังประชารัฐ แต่เป็นกระบวนการที่สามารถทำได้ตามกฎหมายเลือกตั้ง คำตอบที่ไม่ตรงกับคำถามเช่นนี้จึงอาจทำให้ประชาชนพิจารณาได้ว่านายปรีชาไม่ได้ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ของพรรคการเมืองแต่ประการใด ในขณะที่พรรคเพื่อไทยกำลังจะกลายเป็นสถาบัน

ทางการเมืองในระบบการเมืองไทย สาเหตุประการต่อมา คือ การที่ว่างเว้นจากการเลือกตั้งและกิจกรรมทางการเมืองโดยนักการเมืองมาเป็นเวลานานกว่า 5 ปี ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคน ทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนผู้สนใจทางการเมืองในจังหวัดเลย กล่าวตรงกันว่า การรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในเดือนพฤษภาคม ปี 2557 ได้นำไปสู่การงดเว้นกิจกรรมทางการเมืองที่จัดขึ้นโดยนักการเมือง และการ “เก็บตัว” ที่ค่อนข้างเงียบของนายปรีชาและภรรยา ผู้นำท้องถิ่นท่านหนึ่งให้ข้อมูลต่อไปว่า เขาและภรรยาใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่กรุงเทพฯ เนื่องจากไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้ (นักการเมืองท้องถิ่น คนที่ 1, สัมภาษณ์, 2562, 22 พฤษภาคม) จึงส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนายปรีชาในจังหวัดเลยหายไปด้วย ขณะที่ตระกูลทิมสุวรรณได้สร้างเครือข่ายการเมืองท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น จึงทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาเดียวกัน

ความพ่ายแพ้ของนายปรีชา ข้างต้นหากนำข้อมูลคะแนนผลการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดเลย มาวิเคราะห์ พบว่า ในการเลือกตั้งปี 2554 นายปรีชาเลือกที่จะลงรับสมัครเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 ประกอบไปด้วย อำเภอเมืองเลย อำเภอท่าลี่ และอำเภอภูเรือ (บางส่วน) โดยให้ภรรยา ลงรับสมัครเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 ประกอบไปด้วย อำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย อำเภอภูเรือ (บางส่วน) และอำเภอวังสะพุง (ส่วนใหญ่) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเลือกตั้งในครั้งนี้จังหวัดเลยแบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 3 เขต จึงทำให้นายปรีชาเลือกที่จะลงรับสมัครเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 ประกอบด้วย อำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย อำเภอภูเรือ อำเภอท่าลี่ อำเภอเชียงคาน อำเภอวังสะพุง (ในส่วนที่ไม่รวมกับเขตเทศบาลเมืองวังสะพุง) กล่าวได้ว่า เขตเลือกตั้งที่ 3 นั้น เป็นฐานเสียงส่วนใหญ่ของภรรยาในการเลือกตั้งเมื่อปี 2554 และ

อำเภอท่าลี่ อำเภอภูเรือ (บางส่วน) เคยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ซึ่งปรีชาเคยเป็น ส.ส. มาก่อน การแบ่งเขตเลือกตั้งในลักษณะนี้เอง ที่อาจเป็น “แรงเสริม” ให้นายปรีชาพิจารณาว่า แม้จะย้ายพรรคมาสังกัดพรรคพลังประชารัฐ ทว่าฐานเสียงในเขตเลือกตั้งเคยเป็นของตระกูลเร่งสมบูรณ์สุขมาก่อน อีกทั้งอำเภอท่าลี่ อำเภอภูเรือ (บางส่วน) ซึ่งตนเคยเป็น “เจ้าของพื้นที่” ยังถูกผนวกพร้อมกับเขตเลือกตั้งที่ 3 ด้วย ดังนั้น การย้ายเขตเลือกตั้งมายังเขต 3 จึงน่าจะเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด ทว่าผลการเลือกตั้งกลับไม่เป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้ เนื่องจากเขตอำเภอท่าลี่ นายธนายศจากพรรคภูมิใจไทยสามารถเอาชนะได้ 3 ตำบล จากทั้งหมด 6 ตำบล โดยนายปรีชาได้รับคะแนนเสียงเป็นลำดับที่สาม มิพักจะต้องกล่าวถึง ผลการเลือกตั้งจากอำเภอภูเรือ (บางส่วน) นายธนายศสามารถเอาชนะได้ทั้ง 6 ตำบล โดยนายปรีชาได้รับคะแนนเสียงเป็นลำดับที่สาม ในส่วนพื้นที่ที่แต่เดิม นายปรีชาคาดว่าเคยเป็นฐานคะแนนเสียงของภรรยาคือ อำเภอด่านซ้าย ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า นายธนายศชนะการเลือกตั้งจากทุกตำบล โดยนายปรีชาได้คะแนนมาเป็นลำดับที่สอง (คะแนนทิ้งห่างกว่า 5,000 คะแนน) เช่นเดียวกับอำเภอวังสะพุง (บางส่วน) ที่นายธนายศชนะทุกตำบล อำเภอภูเรือ (บางส่วน) นายธนายศชนะการเลือกตั้ง 5 ตำบลจาก 6 ตำบล โดยนายปรีชาได้รับคะแนนเสียงเป็นลำดับที่สาม ส่วนที่คะแนนใกล้เคียงกันที่สุดคือ อำเภอนาแห้ว นายธนายศสามารถเอาชนะนายปรีชาด้วยคะแนนห่างกัน 120 คะแนน

ประเด็นที่สาม การเตรียมความพร้อมที่น้อยเกินไป และความประมาทของผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทย การเลือกตั้งในเขตที่ 3 พรรคเพื่อไทยส่งนายสันติภาพ เชื้อบุญมี อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลด่านซ้าย เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายสันติภาพเป็นทายาททางการเมืองของนายสะดวก เชื้อบุญมี อดีต ส.ส. จังหวัดเลย 2 สมัย ทว่าชื่อเสียงของบิดาได้เลือนหายไปตามกาลเวลา ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงเขตการเลือกตั้งและการย้าย

สังกัดพรรคของ “คนตระกูลเร่งสมบูรณ์สุข” จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้รับสมัครเลือกตั้งจากพรรคเพื่อไทย นายสันติภาพให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า ตนเพิ่งจะไปสมัครสมาชิกพรรค เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2561 ที่ผ่านมา และพรรคไม่ได้มีตนเพียงคนเดียวในการคัดเลือกเป็นตัวแทนของเขตเลือกตั้งที่ 3 กระทั่งพรรคตัดสินใจเลือกตน ต่อมาเมื่อมีการกำหนดพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ 3 จากคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยอำเภอด่านซ้าย ซึ่งเป็นฐานเสียงเนื่องจากเคยเป็นนายกเทศมนตรีตำบลด่านซ้าย หลายสมัย ถูกรวมเข้ากับเขตเลือกตั้งนี้ จึงทำให้อุปสรรคอย่างหนึ่งเพิ่มขึ้นมา คือ การแบ่งเขตพื้นที่ของเขตเลือกตั้งที่ 3 เนื่องจากบางเขตพื้นที่อย่างเช่นอำเภอนาแห้วกับอำเภอเชียงคานห่างกันด้วยระยะทาง 130 กิโลเมตร ประกอบกับเวลาที่กระชั้นชิด จึงทำให้ไม่สามารถเดินทางรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งโดยตนเองได้ทุกพื้นที่

อย่างไรก็ดี แม้นายสันติภาพจะได้แสดงถึงความไม่พร้อมของตนในการรับสมัครเลือกตั้งครั้งนี้ ทว่าอีกด้านหนึ่ง เขายอมรับว่าด้วยเช่นกันว่าการได้รับเป็นผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทยทำให้ตนมีความคาดหวังในผลการเลือกตั้งได้พอสมควร เนื่องจากกระแสความนิยมของพรรคดังกล่าวในแถบภาคอีสานยังคงมีอยู่อย่างมีเสถียรภาพ จุดแข็งดังกล่าวส่งผลให้นายสันติภาพต้องเลือกรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจากเขตพื้นที่ที่ห่างไกลก่อน ทำให้ละเลยกับพื้นที่ที่เป็นฐานคะแนนเสียงของตนในเขตอำเภอด่านซ้าย พิจารณาจากผลคะแนนของอำเภอดังกล่าว ที่นายสันติภาพพ่ายแพ้ให้กับผู้สมัครจากทั้งพรรคภูมิใจไทยและพรรคพลังประชารัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สมัครจากพรรคภูมิใจไทยได้รับคะแนนเสียง “ทิ้งห่าง” ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทยและพรรคพลังประชารัฐกว่าสองเท่า และแม้แต่เขตตำบลด่านซ้าย ซึ่งสันติภาพเคยเป็นนายกเทศมนตรียังพ่ายให้กับผู้สมัครจากพรรคภูมิใจไทยอยู่ดี

ประเด็นสุดท้าย การได้รับคะแนนเสียงที่เกินคาดของพรรคอนาคตใหม่ เนื่องจากต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่าอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยกับพรรคอนาคตใหม่ใกล้เคียงกัน เช่น การประกาศนโยบายการหยุดสืบทอดอำนาจของ คสช. ในระหว่างรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประกอบกับปัจจุบันทั้งสองพรรคการเมืองทำงานร่วมกันในฐานะพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากผลคะแนนดังตารางข้างต้น พบว่าผู้ชนะในเขตเลือกตั้งที่ 3 คือ นายธนยศ ทิมสุวรรณ เอาชนะนายสันติภาพ เชื้อบุญมี จากพรรคเพื่อไทยประมาณ 6,000 คะแนน โดยตัวแทนจากพรรคอนาคตใหม่ในเขตนี้ได้รับคะแนนเสียง 11,639 คะแนน ดังนั้นหากไม่มีผู้สมัครฯ จากพรรคอนาคตใหม่ในเขตเลือกตั้งนี้ ผลการเลือกตั้งในเขต 3 อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมืองที่มีต่อผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเขตการเลือกตั้งในจังหวัดเลยจากเดิม 4 เขต เป็น 3 เขต ตลอดจนการปรับเปลี่ยนการแบ่งเขตเลือกตั้ง ส่งผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลยต้องเลือกลงรับสมัครฯ ตามเขตที่ตนมีคะแนนเสียงอยู่เดิม ทั้งนี้ การปรับตัวดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการ “เผชิญหน้า” ระหว่างผู้สมัครฯ ที่มีศักยภาพ ประกอบกับการเลือกสังกัดพรรคการเมืองที่มีลักษณะของอุดมการณ์แตกต่างกัน อย่างเช่นระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรคพลังประชารัฐ จึงทำให้ผลการเลือกตั้งคาดการณ์ได้ยาก และมีปัจจัยหลายประการเป็นตัว “ชี้ขาด” ผลการเลือกตั้ง การวิเคราะห์ข้างต้น พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมืองต่อผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลยเป็นประเด็นที่มีนัยสำคัญ

หัวข้อนี้จึงจะเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นรายเขตเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

เขตเลือกตั้งที่ 1 การปรับเปลี่ยนพื้นที่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 กล่าวได้ว่ามีเพียงอำเภอเมืองเลยเพียงอำเภอเดียวเท่านั้นที่ยังคงสภาพเขตการเลือกตั้งเช่นเดิม จึงส่งผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ บางคนต้องเปลี่ยนพื้นที่การรับสมัคร ดังเช่น นายวันชัย บุษบา อดีต ส.ส. เลย 1 สมัย ในการเลือกตั้งปี 2554 สังกัดพรรคเพื่อไทย ในครั้งนี้ นายวันชัย ย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชารัฐ พื้นฐานของเขา คือ การเป็นนักการเมืองท้องถิ่น (สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำสวย และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย) ซึ่งทำงานค้าหว่าดในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ 1 มาก่อน ในขณะที่คู่แข่งคนสำคัญจากอีก 2 พรรคการเมือง คือ นายเลิศศักดิ์ พัฒนชัยกุล อดีต นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองวังสะพุง 2 สมัย เลิศศักดิ์ นั้น สนใจการเมืองตั้งแต่เป็นวัยรุ่น กระทั่งลงสมัครเลือกตั้งในการเมืองท้องถิ่น และในครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่เขาลงรับสมัครเลือกตั้งในระดับชาติ ทว่าการแข่งขันในเขตเลือกตั้งดังกล่าวนี้ต้องต่อสู้กับคู่แข่งที่มีศักยภาพสูงและเคยเป็นอดีต ส.ส. มาก่อน อย่างไรก็ตาม ความสนใจต่อพรรคการเมืองของเลิศศักดิ์ อยู่ที่พรรคเพื่อไทย และพรรคอนาคตใหม่ ประกอบกับการย้ายสังกัดพรรคการเมืองของอดีต ส.ส. พรรคเพื่อไทยในจังหวัดเลยหลายคน จึงทำให้เขาเสนอตัวที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคดังกล่าว แม้ว่าในท้ายที่สุดจะต้องแข่งขันในพื้นที่ที่ไม่ใช่ฐานคะแนนเสียงเดิมของตนก็ตาม (อำเภอวังสะพุงถูกแบ่งเป็นเขตเลือกตั้งทั้งเขต 2 และ 3) เลิศศักดิ์ อธิบายเหตุผลในการตัดสินใจครั้งนี้ว่า การได้สังกัดพรรคเพื่อไทยจะทำให้ได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนที่นิยมในตัวพรรคการเมืองนี้อยู่ เนื่องจากประเพณีการได้รับเลือกตั้งของนายวันชัย เมื่อปี 2554 พบว่า เป็นผลมาจากคะแนนนิยมของพรรค และการย้ายพรรคของนายวันชัย ไปยังพรรคพลังประชารัฐซึ่งอยู่คนละขั้วกับพรรคเพื่อไทยอาจทำให้ความนิยมของนายวันชัย ไม่ได้

มีมากเหมือนเดิม อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญที่ทำให้ นายเลิศศักดิ์ ต้องสมัครรับเลือกตั้งฯ ในเขตเลือกตั้งที่ 1 คือ การประนีประนอมกับผู้สมัครเขตเลือกตั้งที่ 2 ในพรรคเดียวกัน ซึ่งพรรคเพื่อไทยประเมินว่า นายเลิศศักดิ์ น่าจะแข่งขันกับผู้รับสมัครเลือกตั้งฯ จากอีก 2 พรรคได้ดีกว่า เนื่องจากมีประสบการณ์สูงกว่า และมีเงินทุนพร้อม จากการมีธุรกิจตัวแทนจำหน่าย รถจักรยานยนต์ครอบคลุมทั้งจังหวัดเลยและพื้นที่ใกล้เคียง ในส่วนผู้สมัครฯ ที่มีศักยภาพอีกคนหนึ่ง คือ นายทศพล สังขทรัพย์ อดีต ส.ส. เลย 7 สมัย เขาเคยเป็น ส.ส. สังกัดพรรคไทยรักไทย และถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง เป็นระยะเวลา 5 ปีในฐานะกรรมการบริหารพรรค กระทั่งส่งภรรยาและหลานลงเลือกตั้งแทนในปี 2554 ทั้งนี้ ในการเลือกตั้งปี 2557 ได้ย้ายไปสังกัดพรรค ภูมิใจไทย และลงรับสมัครเลือกตั้งในนามพรรคดังกล่าว ทว่าพ่ายให้กับนายปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข สำหรับการเลือกตั้งครั้งนี้ นายทศพล ยืนยันสังกัดพรรค ภูมิใจไทย โดยให้เหตุผลว่าตนเป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้ง พรรค และการแข่งขันในเขตเลือกตั้งนี้ คู่แข่งจากการเมืองที่มีศักยภาพอย่างพรรคเพื่อไทยและพรรค พลังประชารัฐ ถือว่ายังมีประสบการณ์น้อย

เขตเลือกตั้งที่ 2 ผู้ชนะการเลือกตั้งในเขตนี้คือ นายศรัณย์ ทิมสุวรรณ ทายาท “รุ่นใหม่” ทางการเมือง ของตระกูลทิมสุวรรณ การแบ่งเขตการเลือกตั้งครั้งนี้ เขต 2 กลายเป็นฐานคะแนนเสียงสำคัญเนื่องจากมารดา ของเขา คือ นางนันทนา ทิมสุวรรณ เคยเป็นอดีต ส.ส. ที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของเขตนี้มาก่อน นอกจากนี้ ตระกูลทิมสุวรรณยังชนะเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มี อาณาเขตใกล้เคียงกับเขตนี้ตั้งแต่ปี 2544 ทว่าครั้งนี้ นางนันทนา ลงรับสมัครเลือกตั้งในประเภทบัญชีรายชื่อ พรรคเพื่อไทย จึงประสงค์ที่จะส่งบุตรชายของตนลงรับ สมัครแข่งขันแบบแบ่งเขตในนามของพรรค อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ตามมาคือ อำเภอวังสะพุงส่วนหนึ่งในเขต พื้นที่เทศบาลเมืองวังสะพุงนั้นอยู่ในเขตเลือกตั้งนี้ และมี

ผู้ประสงค์รับสมัครเลือกตั้งในนามพรรคเพื่อไทยอีกคน คือ นายเลิศศักดิ์ พัฒนชัยกุล อดีตนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองวังสะพุง ด้วยเหตุนี้ การประนีประนอม ระหว่างผู้รับสมัครฯ จากพรรคเดียวกันจึงเกิดขึ้น ผลคือ ให้นายศรัณย์ เป็นผู้สมัครของพรรค ในเขตเลือกตั้งนี้ เนื่องจากไม่เคยมีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน และ อายุยังน้อยมาก (27 ปี) ทว่าคู่แข่งของเขาที่มีศักยภาพ น่าจะมีเพียงคนเดียวคือ นางเปล่งมณี เร่งสมบูรณ์สุข (ภรรยาของปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข) ดังนั้นหากเลือกส่ง นายศรัณย์ ไปลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตที่ 1 หรือเขตที่ 3 จะต้องเผชิญหน้ากับการแข่งขันที่ยากมากขึ้น เนื่องจาก ผู้รับสมัครในเขตเลือกตั้งที่ 1 หรือ 3 ล้วนแล้วแต่มี จำนวนและประสบการณ์สูงทั้งสิ้น การตัดสินใจของ พรรคฯ และการประนีประนอมระหว่างผู้สมัครของ พรรคฯ จึงส่งผลให้นายศรัณย์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งฯ ในเขตนี้ ด้านคู่แข่งคนสำคัญจากพรรคพลังประชารัฐ คือ นางเปล่งมณี เร่งสมบูรณ์สุข ย้ายไปสังกัดพรรค พลังประชารัฐตามสามี และกล่าวได้ว่าเขตการเลือกตั้ง ที่ 2 นี้ ฐานเสียงของเปล่งมณีอยู่ในเขตอำเภอวังสะพุง ทว่าหากเปรียบเทียบกับนายศรัณย์ ตระกูลทิมสุวรรณ จะมีฐานเสียงที่กว้างกว่า และทั้งสองตระกูลไม่เคย แข่งขันในเขตเลือกตั้งเดียวกันมาก่อน หรือกล่าวให้ถึงที่สุดคือ ทั้งสองตระกูลเคยร่วมมือกันมาก่อนในฐานะ ผู้สมัคร ส.ส. จากพรรคไทยรักไทยในอดีต อย่างไรก็ตาม ผลการเลือกตั้งในปี 2544 มีข้อสังเกตที่น่าสนใจอย่าง หนึ่งคือ แม้นางเปล่งมณี ซึ่งสังกัดพรรคเพื่อไทยจะชนะ การเลือกตั้ง ทว่ามีคะแนนชนะคู่แข่งเพียง 710 คะแนน เท่านั้น ในขณะที่พรรคเพื่อไทยได้คะแนนสูงถึงร้อยละ 62.56 เป็นไปได้ว่าชัยชนะของเธอในการเลือกตั้งปี 2544 มาจากความนิยมของพรรคมากกว่าคุณสมบัติ ส่วนตัว และเมื่อพิจารณาจากผลการเลือกตั้งครั้งนี้ นางเปล่งมณี พ่ายให้กับนายศรัณย์ประมาณ 24,000 คะแนน ขณะที่นายศรัณย์ได้เปรียบทั้งปัจจัยด้านการเป็น ทายาททางการเมืองของตระกูลทิมสุวรรณ และ การสังกัดพรรคเพื่อไทย

เขตเลือกตั้งที่ 3 มีผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ ที่มีศักยภาพจาก 3 พรรคการเมือง คือ นายธนยศ ทิมสุวรรณ จากพรรคภูมิใจไทย นายสันติภาพ เชื้อบุญมี จากพรรคเพื่อไทย และนายปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข จากพรรคพลังประชารัฐ ผลการเลือกตั้งคือ นายธนยศ จากพรรคภูมิใจไทยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง เมื่อพิจารณาจากปัจจัยที่ส่งผลต่อชัยชนะดังกล่าวในการวิเคราะห์ข้างต้นพบว่าตระกูลทิมสุวรรณมีบทบาทสำคัญ เนื่องจาก บิดาของธนยศ คือ ธานวุฒิ ทิมสุวรรณคือ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลยหลายสมัย (ในขณะที่เลือกตั้งนายศ ถูกคำสั่ง คสช. ให้ระงับการปฏิบัติหน้าที่นายก อบจ. เลย ชั่วคราว และได้รับตำแหน่งคืนหลังการเลือกตั้ง) สามารถใช้เครือข่ายหัวคะแนนในระบบ ส.อบจ. เลย ในการช่วยหาเสียง ประกอบกับโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ โดย อบจ. เลย ที่กระจายไปยังเขตเลือกตั้งนี้เป็นจำนวนมาก กล่าวได้ว่า ธานวุฒิ มีสายสัมพันธ์อันดีกับแกนนำพรรคภูมิใจไทยมายาวนาน แม้พรรคเพื่อไทยจะพยายามติดต่อให้ส่งบุตรชายลงรับสมัครฯ เลือกตั้งในนามพรรคก็ตาม (นักการเมืองท้องถิ่น คนที่ 2, สัมภาษณ์, 2562, 22 พฤษภาคม; ผู้สมัคร ส.ส.เลย คนที่ 2, สัมภาษณ์, 2562, 22 พฤษภาคม) สำหรับนายปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข การประสานงานจากแกนนำพรรคพลังประชารัฐ อย่างนายสมศักดิ์ เทพสุทิน และนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ส่งผลให้นายปรีชา (และภรรยา) ย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชารัฐ โดยให้เหตุผลว่าต้องการสร้างบรรยากาศความสมานฉันท์ของผู้คนในสังคมกลับคืนมา (กรุงเทพธุรกิจ, 2561, ออนไลน์; สปริงนิวส์, 2561, ออนไลน์; คมชัดลึก, 2562, ออนไลน์) เมื่อพิจารณาจากผลการเลือกตั้งจังหวัดเลยทั้ง 3 เขตพบว่า ผู้สมัครจากพรรคพลังประชารัฐไม่สามารถเอาชนะได้ (ได้คะแนนเป็นลำดับที่ 2 ในเขตเลือกตั้งที่ 2 และลำดับที่สามในเขตเลือกตั้งที่ 1 และ 3) ในกรณีของนายปรีชา มีคะแนนเป็นลำดับที่ 3 เท่านั้น จึงพอจะกล่าวได้ว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคพลังประชารัฐยังไม่สามารถ

สร้างความนิยมต่อประชาชนในจังหวัดเลยได้ ด้านพรรคเพื่อไทยส่งผู้สมัครคือ นายสันติภาพ เชื้อบุญมี อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลด่านซ้าย 4 สมัย สาเหตุที่เขาเลือกลงสมัครรับเลือกตั้งฯ ครั้งนี้เนื่องจากโอกาสที่เปิดกว้างหลังจากที่นายปรีชา ย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งตนเห็นว่ากระแสความนิยมของพรรคเพื่อไทยเมื่อรวมกับฐานคะแนนเสียงเดิมในอำเภอด่านซ้าย สามารถส่งผลให้ตนได้รับเลือกตั้งครั้งนี้ได้ ดังนั้นหลังการย้ายพรรคของนายปรีชา จึงรับสมัครสมาชิกพรรคและเสนอตัวเพื่อลงรับสมัคร ส.ส. ทันที (ผู้สมัคร ส.ส.เลย คนที่ 3, สัมภาษณ์, 2562, 25 เมษายน)

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย

ระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้งในประเทศไทยได้รับการศึกษาจากนักวิชาการทั้งภายในและต่างประเทศ โดยภาพรวมข้อค้นพบจากงานวิจัยและงานวิชาการ พบว่าระบบพรรคการเมืองของไทยไม่ได้มีลักษณะเช่นเดียวกับคำอธิบายพรรคการเมืองแบบตะวันตก (McCargo, 1997, pp. 114-131) เช่นงานของสิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ ชื่อพรรคการเมืองไทยในยุคปฏิรูป (Thai Political Parties in the Age of Reform) (Sawasdee, 2006, pp. 4-5) ข้อเสนอของงานชิ้นนี้มีอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก พัฒนาการของพรรคการเมืองไทยไม่ได้สอดคล้องกับแนวคิดของพรรคการเมืองแบบตะวันตก ดังนั้น จึงได้นำเสนอตัวแบบในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบพรรคการเมืองไทยจากพัฒนาการทางการเมืองไทย โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก พรรคการเมืองภายใต้ระบบราชการ ระยะที่สอง ช่วงเวลาแห่งการประนีประนอมกับเครือข่ายการเมืองในชนบท และระยะที่สาม พรรคการเมืองที่ถูก

ควบคุมโดยเครือข่ายธุรกิจแบบทุนนิยมสมัยใหม่ ประการที่สอง ผลกระทบที่ตามมาจากประเด็นแรกก่อให้เกิดการปรับตัวและการขยายตัวในความสามารถของพรรคการเมืองทั้งในเรื่องบทบาทและหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปรับเปลี่ยนในประเด็นการสรรหานักการเมืองเข้ามาในพรรค โครงสร้างและช่องทางสำหรับการเลือกตั้ง ตลอดจนการกำหนดนโยบายของพรรค โดยการเกิดขึ้นของพรรคการเมืองเครือข่ายธุรกิจแบบทุนนิยมสมัยใหม่หรือพรรคไทยรักไทย (ต่อมาคือพรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย ตามลำดับ) มีสาเหตุจาก การลดงบประมาณการพัฒนาจังหวัดนำไปสู่การเสื่อมคลายของเครือข่ายอุปถัมภ์ในท้องถิ่น กฎเกณฑ์จากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้เกิดพรรคการเมืองขนาดใหญ่ การลดบทบาทระบบราชการแบบเดิม และความทันสมัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่างานของสิริพรรณ มีทั้งข้อค้นพบที่สอดคล้องและไม่สอดคล้อง กล่าวคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย พิจารณาได้จากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ การเป็นผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทย และอยู่ในตระกูลการเมืองสำคัญ ปรากฏการณ์เช่นนี้คล้ายกับรูปแบบพรรคการเมืองไทยในช่วงระยะที่สองคือ การประนีประนอมระหว่างทุนท้องถิ่นกับเครือข่ายนักการเมืองท้องถิ่น โดยที่นายทุนท้องถิ่นบางกลุ่มได้หันมาจับบทบาทโดยตรงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเข้ามาเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น อบต. อบจ. หรือเทศบาล และเมื่อการสะสมทุนมีมากพอ ประกอบกับบารมีจากการใช้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น จึงเริ่มเข้าร่วมการเมืองระดับชาติ หรือส่งตัวแทนที่เป็นญาติพี่น้องลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับชาติ พิจารณาจาก ทั้งศรีนัย (เขตเลือกตั้งที่ 2) และธนยศ (เขตเลือกตั้งที่ 3) แม้ทั้งคู่จะมีอายุไม่ถึง 30 ปีและลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก แต่ด้วยการเป็นทายาทของตระกูล

“ทิมสุวรรณ” อันมีเครือข่ายจาก อบจ. เลยของธนาวุฒิ ทิมสุวรรณ (บิดาของธนยศ) จึงได้เปรียบผู้สมัครคนอื่น และได้รับชัยชนะทั้งคู่

ความไม่สอดคล้องกับงานของสิริพรรณ อยู่ที่พัฒนาการของพรรคการเมืองไทยในระยะที่สาม อันมีลักษณะการที่พรรคการเมืองถูกครอบงำด้วยกลุ่มทุนนิยมสมัยใหม่ อย่างเช่นในช่วงการครองอำนาจนำของพรรคไทยรักไทยภายใต้การนำของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ในลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมกับการเมืองโดยตรง ทว่าสำหรับการเลือกตั้งครั้งนี้ ลักษณะของกลุ่มธุรกิจทุนนิยมสมัยใหม่ไม่ได้เด่นชัดมากนัก เนื่องจากมีส่วนผสมของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ของการเมืองท้องถิ่นเข้ามา หากพิจารณาเฉพาะผลการเลือกตั้งในจังหวัดเลย พบว่า ตระกูลทิมสุวรรณ ซึ่งเป็นตระกูลการเมืองเก่าแก่ของจังหวัดเลย มีพื้นฐานการทำธุรกิจจากการรับงานสัมปทานของรัฐตั้งแต่อดีต คือ นายสุรรัตน์ ทิมสุวรรณ (ปู่ของนายศรีนัยและนายธนยศ ทิมสุวรรณ ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลยและได้รับการเลือกตั้งในครั้งนี้) เจ้าของกิจการโรงโม่หินในจังหวัดเลย อีกทั้งยังพยายามสร้างเครือข่ายการเมืองท้องถิ่นผ่านการลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเมื่อนายสุรรัตน์ เสียชีวิต บุตรชาย คือ นายธนาวุฒิ ทิมสุวรรณ ได้กระทำเช่นเดียวกับบิดา กระทั่งสามารถสร้างเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ท้องถิ่น เพื่อช่วยบุตรชาย คือ ธนยศ ทิมสุวรรณ ให้สามารถ “ฝ่ากระแสความนิยมของพรรคเพื่อไทย” รวมทั้ง เอาชนะอดีต ส.ส. 9 สมัยอย่างปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข ลงได้ ในส่วนของนายเลิศศักดิ์ แม้การสังกัดพรรคเพื่อไทยจะทำให้ภาพกลุ่มทุนสมัยใหม่ที่สร้างนโยบายถึงประชาชนโดยตรงกลายเป็นจุดเด่นสำคัญของพรรคการเมืองลักษณะนี้ก็ตาม ทว่าธุรกิจที่เลิศศักดิ์ ทำอยู่คือการเป็นตัวแทนจำหน่ายรถจักรยานยนต์รายใหญ่ในจังหวัด และกลุ่มธุรกิจรถยนต์มือสอง กล่าวได้ว่าลักษณะเช่นนี้ไม่ได้มีลักษณะของกลุ่มทุน

สมัยใหม่ปรากฏอยู่แต่ประการใด ทว่าอุดมการณ์และนโยบายของพรรคเพื่อไทยที่ตรงกับอุดมการณ์ในการทำงานของเขา และแนวโน้มในชื่อเสียงของพรรคที่มีต่อประชาชนจังหวัดเลย เป็นตัวกำหนดให้เลิศศักดิ์เลือกลงรับสมัครในพรรคการเมืองดังกล่าวมากกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมืองที่มีต่อผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

สำหรับงานศึกษาการเมืองไทยโดยเฉพาะประเด็นของพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง การเลือกตั้งของนักวิชาการที่น่าสนใจและค่อนข้างทันสมัย คืองานของ James Okey (2017, pp. 562-600) เรื่อง “Team Work: Shifting Patterns and Relationships in Local and National Politics in Thailand” เป็นงานวิจัยที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักการเมืองทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น นักวิชาการ หัวคะแนน ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งหมด 24 จังหวัด กระจายทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ในส่วนภาคอีสาน จังหวัดที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลมี 6 จังหวัด ได้แก่ บุรีรัมย์ ขอนแก่น นครราชสีมา มหาสารคาม หนองคาย และอุดรธานี งานชิ้นดังกล่าวนี้มีข้อค้นพบว่า “โฉมหน้าการเมืองไทย” ในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่ (พรรคไทยรักไทย ต่อมาคือพรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย) พยายามสร้างนโยบายเพื่อลงไปตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยตรงเพื่อหวังผลคะแนนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบบัญชีรายชื่อ อันเป็นลักษณะเฉพาะของระบบการเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 เปลี่ยนไปเป็นการพยายามสร้างการประนีประนอมระหว่างพรรคการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่นตลอดจนเครือข่ายอุปถัมภ์ของการเมืองท้องถิ่น ในขณะที่ความจงรักภักดีของ

ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและพรรคการเมือง ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการเมืองในระดับท้องถิ่นมากนัก ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นคือ พรรคการเมืองจะเลือก “ทำงานเป็นทีม” กับนักการเมืองท้องถิ่น ในลักษณะการหลีกเลี่ยงการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ เนื่องจากหากมีการกระทำผิดกฎหมายจากนักการเมืองท้องถิ่น อาจกระทบถึงขั้นยุบพรรคการเมือง ทั้งนี้ ผลประโยชน์ร่วมกันจะตกอยู่กับทั้งพรรคการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่น เนื่องจากการกระจายอำนาจ ส่งผลให้มีการกระจายทรัพยากร (โดยเฉพาะงบประมาณ) มายังท้องถิ่น จึงส่งผลให้รูปแบบความสัมพันธ์ที่แปรเปลี่ยนไป คือ ทั้งพรรคการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่นต่างฝ่ายต่างอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน ผลการวิจัยของ Okey ทำให้สามารถอธิบายพลวัตการเลือกตั้งครั้งนี้ในจังหวัดเลยในลักษณะที่ว่า พรรคการเมืองจะอาศัยนักการเมืองท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ตระกูลการเมืองที่ทำงานการเมืองมาต่อเนื่องยาวนาน” (Perpetuate Family Politics) ในขณะที่นักการเมืองท้องถิ่นก็นำพรรคการเมืองมาเป็น “จุดขาย” ในการหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นเช่นเดียวกัน ในกรณีการเลือกตั้ง ส.ส. จังหวัดเลย เขต 3 พรรคภูมิใจไทยได้อาศัย “ตระกูลทีมสุวรรณ” ซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับนายธนาวุฒิ ทีมสุวรรณ แม้ความนิยมในพรรคภูมิใจไทยจะไม่มากเท่ากับพรรคเพื่อไทย ทว่าเมื่อเทียบกับบารมี เครือข่ายการเมืองท้องถิ่น และการครอบครองทรัพยากรในองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ (อบจ.) ของตระกูลทีมสุวรรณ ส่งผลให้นายธนาวุฒิกุศลกุลของนายธนาวุฒิที่เพิ่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. เป็นครั้งแรก สามารถเอาชนะคู่แข่งคนสำคัญจากพรรคเพื่อไทย และอดีต ส.ส. หลายสมัยจากพรรคพลังประชาชนได้ ในขณะที่เขต 1 การที่พรรคเพื่อไทยเลือกนายเลิศศักดิ์ เนื่องจากมีประสบการณ์ในการเมืองท้องถิ่น และไม่สามารถใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจส่วนตัวของเขาได้เต็มที่ในการหาเสียง สุดท้ายในเขตเลือกตั้งที่ 2 การพึ่งพาซึ่งกัน

และกันระหว่างตระกูลทิมสุวรรณกับเพื่อไทยทำให้นายศรีนัย ที่แม้จะมีอายุน้อยและไม่มีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน สามารถเอาชนะอดีต ส.ส. อย่างนางเป่งมณี จากพรรคพลังประชารัฐได้อย่างขาดลอย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการไทยที่น่าสนใจและค่อนข้างทันสมัย คืองานของเวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558, น.5, 136-143) เรื่อง หีบบัตรกับบุญคุณ: การเมืองการเลือกตั้งและการเปลี่ยนแปลงเครือข่ายอุปถัมภ์งานชิ้นนี้มีข้อเสนอสำคัญสองประการคือ ประการแรก ระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง สนับสนุนให้เกิดกลไกแบบจักรกลทางการเมือง อันมีลักษณะการสร้างเครือข่ายฐานคะแนนเสียงที่มีผลประโยชน์ร่วมกันภายใต้ “ร่มธง” ของพรรคการเมือง กล่าวคือ พรรคการเมืองนั้นได้สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ผ่านการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบอุปถัมภ์แบบเดิม ที่ เป็นความสัมพันธ์ต่างตอบแทนและไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ประการที่สอง การจัดตั้งเครือข่ายทางการเมืองแบบจักรกลในประการแรก ได้ก่อให้เกิดพลวัตใหม่ของระบบอุปถัมภ์ ซึ่งทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Mobility) ทั้งในแง่ของชนชั้นทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง ความเข้าใจอำนาจรัฐ ตลอดจนสำนึกความเป็นพลเมืองผ่านการเลือกตั้ง ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมือง และระหว่างนักการเมืองด้วยกัน มีความเปลี่ยนแปลงน้อย กล่าวคือ ความพยายามในการรักษาสถานภาพเดิม และกระบวนการตัดสินใจในคัดเลือกผู้นำในนามของพรรคการเมือง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับหวัคคะแนน เป็นไปในรูปแบบที่มีความเชื่อมโยงกับการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญที่เป็นโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวคือระบบราชการ อันส่งผลกระทบต่อนักการเมืองในลักษณะของการต่อรองและการอาศัยระบบดังกล่าวเพื่อรักษาอำนาจเดิม ทว่าการรัฐประหารทำให้นักการเมือง

ที่อาศัยระบบราชการมีความได้เปรียบมากขึ้น สุดท้ายในระดับประชาชน แบบแผนการตัดสินใจของประชาชนเปลี่ยนไปจากที่เคยอยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ผ่านการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นหลัก เปลี่ยนไปในรูปแบบของการพิจารณาจากการทุ่มเทของนักการเมืองในเขตเลือกตั้งนั้นๆ อาทิ ความสนิทสนมคุ้นเคย การเข้าถึงชาวบ้าน การช่วยเหลือผ่านงานพิธีต่างๆ ทั้งนี้ ความเปลี่ยนแปลงอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญคือ ปรากฏการณ์ของพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544 และ 2548 ได้ทำให้แบบแผนการตัดสินใจของประชาชนมุ่งไปที่นโยบายของพรรคการเมืองมากขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีลักษณะในเชิงสถาบัน

เมื่อพิจารณาจากงานข้างต้นกับการเลือกตั้งในจังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมมีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับพรรคการเมือง เนื่องจากระบบการสรรหาผู้สมัครในนามพรรคการเมืองโดยเฉพาะพรรคใหญ่อย่างเช่นในกรณี พรรคเพื่อไทย เป็นการตกลงและการประนีประนอมผลประโยชน์ของชนชั้นนำทางการเมืองในจังหวัดเท่านั้น ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าเครือข่ายกลุ่มผลประโยชน์ขนาดใหญ่ภายในจังหวัดคือเครือข่ายของตระกูลทิมสุวรรณ ซึ่งสะสมทุนมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่รุ่นปู่ (สุรัตน์ ทิมสุวรรณ) ในปัจจุบันเครือข่ายนี้มีฐานอำนาจทางการเมืองที่สำคัญทั้งในระดับชาติผ่านการได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน 2 จากทั้งหมด 3 เขตเลือกตั้ง และการครองอำนาจอย่างยาวนานในการเมืองท้องถิ่นผ่านองค์การบริหารส่วนจังหวัด หากพิจารณาในอดีต พบว่า การสรรหาผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้บริหารในองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ มักได้รับการสนับสนุนและเห็นชอบจากตระกูลดังกล่าวเสมอ แม้กระทั่งปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข อดีต ส.ส. 9 สมัย และ ทศพล สังขทรัพย์ ก็มีเส้นทางการเมืองและเติบโตมาจาก

เครือข่ายตระกูลทิมสุวรรณ สำหรับการเลือกตั้งครั้งนี้พบว่า การประนีประนอมในผลประโยชน์ผ่านการจัดสรรการลงสมัครรับเลือกตั้งในเขต 1 และเขต 2 ในนามพรรคเพื่อไทย กล่าวคือ สำหรับเขต 1 ส.ส. เดิมของพรรคเพื่อไทยย้ายไปสังกัดพรรคการเมืองอื่น จึงทำให้พรรคต้องสรรหาผู้สมัครรายใหม่ ทว่าในเขต 2 มีผู้สมัครที่มีศักยภาพและคาดว่าจะได้รับเลือกตั้งถึง 2 คน คือ ศรัณย์ ทิมสุวรรณ และเลิศศักดิ์ พัฒนชัยกุล โดยทั้งสองมีฐานเสียงส่วนใหญ่ในเขตอำเภอวังสะพุง ด้วยเหตุดังกล่าวการต่อรองและประนีประนอมผลประโยชน์จึงเกิดขึ้นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่อย่างใด ผลปรากฏว่า เลิศศักดิ์ อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองวังสะพุง ได้รับการจัดสรรให้เป็นผู้สมัครของพรรคในเขต 1 ส่วนศรัณย์ ที่ลง “เล่นการเมือง” เป็นครั้งแรกในขณะที่อายุยังไม่ถึงสามสิบปีนั้น ได้รับการจัดสรรให้เป็นผู้สมัครในเขต 2 เนื่องจากพรรคและเครือข่ายกลุ่มการเมืองในจังหวัด พิจารณาแล้วว่า หากจะให้ศรัณย์ไปลงแข่งขันในเขต 1 อาจ “พลาดท่า” ให้กับผู้สมัครที่มีประสบการณ์สูงอย่างทศพล สังขทรัพย์ และอดีต ส.ส. อีกคนหนึ่งคือ วันชัย บุชบา ทว่าหากเป็นเลิศศักดิ์ ด้วยเครือข่ายกลุ่มธุรกิจที่มีอย่างกว้างขวางในเขตอำเภอเมือง บุคลิกภาพดี มีประสบการณ์ด้านการเมือง และเป็นนักวางยุทธศาสตร์ จะสามารถรับมือกับผู้สมัครจากพรรคการเมืองอื่นได้ นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคเพื่อไทยเลือกเลิศศักดิ์เป็นตัวแทน คือ ความพร้อมด้านการเงิน ที่ทำให้พรรคไม่ต้องสนับสนุนมากนัก

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติกับนักการเมืองท้องถิ่น จากข้อสังเกตของเวียงรัฐในสถานการณ์หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 คือ ลักษณะของการเลือกตั้งที่ไม่มั่นคงและต่อเนื่อง ทำให้เครือข่ายการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดเลยไม่ได้ผูกมัดตนเองเข้ากับพรรคการเมืองใดโดยเฉพาะ พิจารณาจากเครือข่ายตระกูลทิมสุวรรณ ในเขตเลือกตั้งที่ 2 และ 3 ในกรณีเขตเลือกตั้งที่ 2 ศรัณย์ ทิมสุวรรณ เลือกที่จะลง

รับสมัคร ส.ส. ในนามพรรคเพื่อไทย ส่วนธนยศ ทิมสุวรรณ เลือกสังกัดพรรคภูมิใจไทย และทั้งสองได้รับเลือกตั้ง ในขณะที่ธนยศ ต้องแข่งขันกับผู้สมัครที่มีศักยภาพถึง 2 คน คือ ปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข อดีต ส.ส. 9 สมัยจากพรรคพลังประชาชน และสันติภาพ เชื้อบุญมี ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทย ทั้งนี้เป็นเพราะเครือข่ายการเมืองท้องถิ่นของผู้เป็นบิดา (ธนาวุฒิ ทิมสุวรรณ) ที่มีครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัดผ่านองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถจัดการฐานคะแนนเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากบรรดาหัวหน้าคะแนนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเครือข่าย และได้รับผลประโยชน์ต่อเนื่องผ่านโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่อยู่ในงบประมาณของ อบจ. ตลอดจนการช่วยเหลือและสนับสนุนงบประมาณเมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในแต่ละครั้ง กระนั้นก็ดี ความนิยมต่อพรรคเพื่อไทยของประชาชนในจังหวัดยังปรากฏให้เห็นอยู่บ้าง เมื่อพิจารณาจากการสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไป พบว่า พวกเขายังจดจำนโยบายของพรรคดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ตลอดจนส่งผลให้พฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไปจากในช่วงก่อนหน้าการเลือกตั้งในปี 2548 คือ เริ่มที่จะพิจารณาจากนโยบายของพรรคการเมืองที่เล็งเห็นผลในทางปฏิบัติ ความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหาในชีวิตประจำวัน และการเอาใจใส่ประชาชนในพื้นที่เขตเลือกตั้งของตน

ประเด็นสุดท้ายคือ ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน พบว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลยครั้งนี้ ประชาชนตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ส.ส. จากเหตุผลสองประการ คือ ระหว่างคุณสมบัติส่วนบุคคลโดยพิจารณาจากการเป็นบุคคลในตระกูลสำคัญที่สร้างประโยชน์กับตน และพรรคการเมืองที่นิยมอย่างพรรคเพื่อไทย ด้านพฤติกรรมการซื้อขายเสียงพบบ้าง ทว่าประชาชนจะไม่เอ่ยชื่อพรรคการเมืองโดยตรง และให้ข้อมูลเพิ่มเติมในลักษณะ

ที่ว่า ตนนั้นรับรู้และเข้าใจว่าการเมืองเป็นอย่างไร พรรคใดหรือบุคคลใดที่ให้ผลประโยชน์ก็รับไว้ แต่ก็รู้ว่าต้องเลือกพรรคนั้นหรือบุคคลนั้นเสมอไป เนื่องจากมีพรรคการเมืองที่นิยมอยู่แล้ว กล่าวได้ว่าการซื้อเสียงไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเลือกตั้งของจังหวัดเลย เนื่องจากประชาชนพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆ เช่น การลงพื้นที่หาเสียง การเข้าถึงประชาชน การทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม เป็นต้น ทั้งนี้ ระบบเลือกตั้งที่ออกแบบให้มีบัตรเลือกตั้งเพียงหนึ่งใบ ทำให้การตัดสินใจลงคะแนนเสียงของประชาชนมีความซับซ้อนมากขึ้นไปด้วย เนื่องจากต้องพิจารณาจากปัจจัยหลายประการรวมกัน

หากกล่าวในเชิงทฤษฎี ปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลยครั้งนี้ บางส่วนยังสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดระบบอุปถัมภ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานของเจมส์ ซี สก็อต (2543, น. 100-109) อธิบายว่า ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีลักษณะการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองในความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ โดยพลวัตของการแข่งขันทางการเมืองก่อให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็น 4 แนวทาง คือ 1) ช่วยปรับปรุงอำนาจต่อรองของผู้รับอุปถัมภ์ให้มากขึ้น 2) สนับสนุนการบูรณาการในระดับแนวตั้งของโครงสร้างแบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์จากระดับหมู่บ้านกระทั่งถึงรัฐบาลกลาง 3) นำไปสู่การสร้างกลุ่มผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์แบบพีระมิด ต่อมาความสัมพันธ์นั้นกลายเป็นการเมือง และ 4) เสริมสร้างให้กลุ่มอุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ที่เป็นกลุ่มตรงข้ามกันยังคงยืนหยัดอยู่ได้ในระดับท้องถิ่น โดยเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดเลยคือ ตระกูลทิมสุวรรณ

ซึ่งสะสมทุนและสร้างเครือข่ายดังกล่าวมาตั้งแต่รุ่นปู่ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ (อบจ.เลย) และสนับสนุนบุตรชายทั้งสองทั้งสู่การเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ในการเลือกตั้งครั้งนี้ บุคคลจากตระกูลทิมสุวรรณรุ่นที่ 3 ที่เพิ่งจะเข้าสู่ “สนามการเมือง” ครั้งแรก กลับประสบผลสำเร็จทั้งคู่ กล่าวได้ว่าในอดีตยอดบนของพีระมิดในเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ตกอยู่กับตระกูลนี้ ซึ่งทั้งตระกูลเร่งสมบูรณสุข และสังขทรัพย์ต่างเคยพึ่งพาบาร์มีมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามในการเลือกตั้งครั้งนี้ ผู้วิจัยยังเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของเวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558, น. 18-19) ที่กล่าวว่าความเข้มแข็งของระบบเลือกตั้งและการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในช่วงรัฐธรรมนูญ 2540 ได้ก่อให้เกิดการต่อรองตัวทรัพยากรของผู้รับอุปถัมภ์ นั่นคือ สิทธิการเลือกตั้ง ข้อเสนอต่างๆ ของพรรคการเมือง กลายเป็นทางเลือกหนึ่งในการพิจารณา ลงคะแนนเสียงของประชาชน อีกทั้งความสม่ำเสมอและการปฏิบัติอย่างเห็นเป็นรูปธรรมในนโยบายที่ต้องตอบสนองประชาชน อันจะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นทำให้สายสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ผ่อนคลายลง และมีความหลากหลายมากขึ้น พิจารณาจากผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่นๆ ที่ได้รับคะแนนเสียงเป็นลำดับต้นๆ เช่น เลิศศักดิ์ พัฒนชัยกุล, วันชัย บุษบา, สันติภาพ เชื้อบุญมี ล้วนแล้วแต่เติบโตมาจากการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลงานเป็นรูปธรรมมาก่อน และผลก็คือเครือข่ายอุปถัมภ์จะค่อยๆ อ่อนแอลง อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตที่สำคัญที่อาจเป็นการนำไปสู่การศึกษาครั้งต่อไปที่ว่า ด้วยข้อเสนอเช่นนี้ สภาพการณ์ของการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งว่างเว้นจากการเลือกตั้งมากกว่า 8 ปี จะทำให้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในการเมืองไทยมีลักษณะเช่นใด และจะส่งผลต่อการเมืองระดับชาติอย่างไร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. ตารางความเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ... สืบค้นจาก http://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1053&filename=draftconreleate2

โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน. (2562ก). ใครเป็นใครใน ส.ส.เขต พลังประชาชน. สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/5277>

_____. (2562ข). เลือกตั้ง 62: เปิดจุดเด่น 8 พรรค เขามีดีอะไรเราถึงต้องเลือก. สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/5236>

นักการเมืองท้องถิ่น คนที่ 1. (2562, 22 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.

นักการเมืองท้องถิ่น คนที่ 2. (2562, 22 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.

ปรีชา' พาเมียบบ 'พปชร.' เชื้อปชช.ฉลาดเลือก. (2561, 19 พฤศจิกายน). กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/818917>

ปรีชา : ผู้ดูแล 5 จังหวัดอีสานตอนบน พปชร. (2561, 17 ธันวาคม). สปริงนิวส์. สืบค้นจาก <https://www.springnews.co.th/column/ko22nnaikhao/403465>

ปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข พปชร. ลั่น ไม่ได้ขายตัวตามที่ถูกโจมตี. (2562, 7 มีนาคม).คมชัดลึก. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/hotclip/364807>

ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย คนที่ 1 (2562, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.

ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย คนที่ 2 (2562, 22 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.

ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย คนที่ 3 (2562, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง. (2561, 12 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอน 68 ก. น. 40-97.

เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2558). ทิปบัตรกับบุญคุณ: การเมืองการเลือกตั้งและการเปลี่ยนแปลงเครือข่ายอุปถัมภ์. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาอาเซียน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิวข ศรีโกคางกุล, อรรถพล เมืองมิ่ง, ถนอมวงศ์ สุรยสิมาพงษ์, ฌาน เรื่องธรรมสิงค์ และเทอดศักดิ์ ไปจันทิก. (2562). การศึกษารูปแบบ วิธีการ และผลกระทบการเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ จังหวัดเลย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สก๊อต, เจมส์ ซี. (2543). การเมืองในระบบผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, แปล), ใน อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์, (บรรณาธิการ), ระบบอุปถัมภ์. (หน้า 41-136). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2562, 11 สิงหาคม). รัฐบาล Transformer นายกตกราคมกองทัพได้ แต่คุมสภาไม่ได้. *ประชาชาติธุรกิจ*. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/politics/news-359578>

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). *ข้อมูลพรรคการเมืองที่ยังดำเนินอยู่*. สืบค้นจาก https://www.ect.go.th/ect_th/download/article/article_20190124073441.pdf

หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. (2562, 11 กรกฎาคม). เพื่อไทย : ถอดบทเรียนเลือกตั้ง 2562 กับ สถานการณ์ใหม่ “ชนะเลือกตั้ง แต่ตั้งรัฐบาลไม่ได้”. *บีบีซีไทย*. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-48950003>

ภาษาอังกฤษ

Dahl, R., A. (1971). *Polyarchy*. New Haven: Yale University Press.

Diamond, L and Morlino, L. (2004). The Quality of Democracy: An Overview. *Journal of Democracy*, 15(4), 20-31.

Freidenberg, F. & Levitsky, S. (2006). Informal Institutions and Party Organization in Latin America. In G. Helmke & S. Levitsky (Eds.), *Informal Institutions and Democracy: Lessons from Latin America* (pp. 178–197). Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Karl, T., L. (2005). *From Democracy to Democratization and Back: Before Transitions from Authoritarian Rule*. CDDRL Working Paper 45. California: Stanford University.

Linz, J. & Stefan, A. (2001). Toward Consolidated Democracies. In L. Diamond & M.F. Plattner (Eds.), *The Global Divergence of Democracy* (pp. 14-33). Baltimore: Johns Hopkins University Press.

McCargo, D. (1997). Thailand’s Political Parties: Real, Authentic and Actual. In K. Hewison (Ed.), *Political Change in Thailand: Democracy and Participation* (pp. 114–131). London: Routledge.

Ockey, J. (2017). Team Work: Shifting Patterns and Relationships in Local and National Politics in Thailand. *Journal of Social Issues in Southeast Asia*, 32(3), 562-600.

Sawasdee, S., N. (2006). *Thai Political Parties in the Age of Reform*. Bangkok: Institute of Public Policy Studies.

Schmitter, P., C. & Karl, T., L. (1991). What Democracy Is...and Is Not. *Journal of Democracy*, 2(3), 75-88.